

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра права (№ 702)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми
 Михайло ФІАЛКА
«28» серпня 2025р.

**СИЛАБУС ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: К Безпека та оборона

Спеціальності: К9 Правоохоронна діяльність

Освітня програма: Правоохоронна діяльність

Форма навчання: денна та заочна

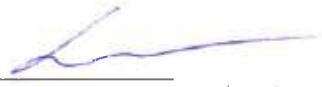
Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: к.філос.н., доцент

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Володимир СЕЛЕВКО

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри права гуманітарно-правового факультету

Протокол № 1 від « 25 » 08 2025 р.

Завідувач кафедри д-р. юрид.н, професор

(Науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ

(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

аспірант

(підпис)

Володимир СЕЛЕВКО

(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: *Селевко Володимир Борисович*

Посада: *доцент кафедри права*

Науковий ступінь: *кандидат філософських наук*

Вчене звання: *доцент*

E-mail: v.selevko@khai.edu

Перелік дисциплін, які викладає: *філософія права, історія політичних та правових вчень, логіка та юридична аргументація, правове мислення, історія держави та права України, транспортне право*

Сферу наукових інтересів становлять історико-правовий аналіз розвитку кримінальних покарань.

2. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання: *денна*

Семестр, в якому викладається дисципліна—перший

Обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС/120 годин, у тому числі аудиторних—64 год. (*лекції - 32 год., семінарські / практичні -32 год.*), самостійної роботи здобувачів—56 год.

Форма навчання: *заочна*

Обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС/120годин, у тому числі аудиторних—8год. (*лекції - 4 год., семінарські / практичні -4 год.*), самостійної роботи здобувачів—112 год.

Види навчальної діяльності—*лекції, семінарські/практичні заняття*

Види контролю—*модульний контроль, іспит.*

Мова викладання—*українська*

Пререквізити: «Деонтологічні основи правоохоронної діяльності», «Теорія держави і права» та ін.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомлення студентів з необхідними знаннями у галузі філософсько-правових досліджень, які сприяють формуванню правової та політичної культури, а також гуманістичних цінностей, що є важливою умовою здійснення науково-педагогічної та консультативно-методичної професійної діяльності у галузі філософії.

Завдання: формування таких якостей, як здатність діяти з урахуванням соціальної відповідальності та громадянських зобов'язань, уміння спілкуватися з експертами з інших галузей знань, уміння користуватися у процесі педагогічної діяльності знаннями в області філософії права, уміння використовувати фахові філософські знання в процесі консультування із суспільно-політичних та ідеологічних проблем органів влади та управління, громадських організацій, уміння використовувати у професійній дослідницькій діяльності знання традиційних і актуальних проблем філософії, уміння застосовувати знання на

практиці.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів правоохоронної діяльності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов Загальні компетентності(ЗК).

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11.Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові(спеціальні)компетентності(ФК).

СК2.Здатність організовувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері правоохоронної діяльності.

СК7. Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості та суспільства, протидіяти нелегальній (незаконній) міграції, тероризму та торгівлі людьми.

СК9. Здатність ефективно застосовувати сучасні техніку і технології захисту людини, матеріальних цінностей і суспільних відносин від проявів криміногенної обстановки та обґрунтовувати вибір засобів та систем захисту людини і суспільних відносин.

СК10. Здатність визначати належні та придатні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність систематизувати закономірності злочинності, визначати особу злочинця, причини і умови злочинності та її окремих видів, реалізовувати напрями і заходи її запобігання.

СК13. Здатність забезпечувати охорону об'єктів державної власності, державну охорону органів державної влади України та безпеку взятих під захист осіб, охорону фізичних осіб та об'єктів приватної і комунальної власності.

СК14. Здатність до використання технічних приладів та спеціальних засобів, інформаційно-пошукових систем та баз даних у правоохоронній діяльності та убезпечення об'єктів повітряного транспорту.

СК15. Здатність до застосування спеціальної техніки, спеціальних, оперативних та оперативно-технічних засобів, здійснення оперативно-розшукової діяльності.

СК16. Здатність у передбачених законом випадках застосовувати засоби фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю, тактичні прийоми під час службової діяльності вразі отримання інформації чи безпосереднього виявлення ознак правопорушення перебуваючи на місці події та в інших

службових ситуаціях, а також здатність надавати домедичну допомогу.

СК18.Здатність забезпечувати кібербезпеку, економічну та інформаційну безпеку держави, об'єктів критичної інфраструктури.

СК24. Здатність готувати відповідні правові документи за фактами виявлених правопорушень та організовувати заходи щодо ліквідації їх наслідків.

Програмні результати навчання:

Соціально-гуманітарна ерудованість

ПРН1 Розуміти історичний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності.

ПРН2 Організовувати культурний діалог на рівні, необхідному для ефективної професійної діяльності.

Праворозуміння

ПРН13 Знати і розуміти відповідні вимоги законодавства, грамотно оформлювати процесуальні документи, що використовуються під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, здійснювати превентивні та примусові поліцейські заходи, а також кваліфікацію адміністративних та кримінальних правопорушень.

1.Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРАВА.

ТЕМА 1. Предмет і завдання філософії права.

Зміст теми: Граничні підстави права як предмет філософії права. Становлення філософії права як самостійної галузі знання (Г. Гроцій). Особливості філософського підходу до права. Мета і завдання філософії права. Філософія права в системі наук.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

ТЕМА 2. Поняття права.

Зміст теми: Співвідношення понять "право" і "закон". Специфіка правових норм: теорія примусу, теорія визнання, теорія рішення конфлікту через суд. Структура права: право як єдність норм і принципів (Р. Дворкін); право як єдність первинних і вторинних правил (Г. Харт). Право і звичай, право і мораль, право і релігія.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

ТЕМА3. Теорії природного права.

Поняття «природне право» в його співвідношенні з поняттям «позитивне право». Основні природно-правові концепції античності, середньовіччя і Нового часу. Вплив ідей природного права на розвиток права: моральна критика права і держави. Вплив раціонального природного права на формування принципів нейтрального ставлення держави до релігії, поділу влади, природних прав людини та принципу народного суверенітету. Сучасна критика теорій природного права. Теорія справедливості як спадкоємиця традиції природного права.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

ТЕМА4. Правовий позитивізм.

Загальна характеристика правового позитивізму: заперечення необхідного зв'язку між мораллю і правом, абсолютизація ролі держави по відношенню до права. Соціально-культурні коріння правового позитивізму. Критика правового позитивізму. Командна теорія права Джона Остіна та її критика. «Чисте» вчення про право Ганса Кельзена і його критика.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ЛЕГІТИМАЦІЇ ПРАВА.

ТЕМА5. Принципи верховенства права. Справедливість.

Концепція внутрішньої моралі права Л. Фуллера-перше формулювання і обґрунтування принципів верховенства права. Принципи законності: принцип загальності, принцип відкритості, вимога уникати законів зі зворотною силою, вимога ясності та зрозумілості законів, вимога уникати протиріч у законах, заборона на вимогу неможливого, заборона на часту зміну законів, обов'язковість дотримання законів представниками влади. Основна мета принципів законності. Справедливість як основна правова цінність. Аспекти справедливості. Формальна (юридична) справедливість: рівність перед законом. Юридична справедливість як мінімум справедливості та умова реалізації принципу свободи. Основні принципи процесуальної справедливості. Змістовна (політична) справедливість.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

ТЕМА 6. Проблема обґрунтування прав людини.

Право і права. Поняття і класифікація прав: негативні та позитивні права. Особливість прав людини. До політичний характер прав людини. Права людини як підстава легітимності держави та обмеження її влади. Теорія природних прав Дж. Локка як перше вчення про права людини. Умови реалізації прав людини. Види прав людини: громадянські права, політичні права, економічні права, соціальні права, культурні права. Покоління прав людини. Роль боротьби за права людини у відкритті та фіксації прав людини. Історія прав людини. Проблема обґрунтування прав людини. Зростання значення прав людини у зв'язку з глобалізацією. Виклики правам людини: заперечення універсальності прав людини, трактування їх як прояв у культурного імперіалізму, ідея культурного релятивізму. Критика універсалізму з боку постмодернізму і комунітаризму. Стратегії обґрунтування прав людини. Пошук сумісності прав людини з елементами власної культури. Культурно-нейтральна легітимація прав людини: на основі ідеї людської гідності (Дж. Ролз, Ю. Хабермас, Ф. Фукуяма); трансцендентально-антропологічне обґрунтування (О. Гьофе).

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

ТЕМА 7. Проблема покарання.

Каральна модель правосуддя: зведення мети кримінального права до покарання. Функції покарання: відплата за злочин, превентивність, символічна функція. Розуміння злочину в каральній моделі. Історія уявлень про злочин і покарання. Причини витіснення общинного правосуддя каральною моделлю в Новий час.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

ТЕМА 8. Відновлювальне правосуддя.

Криза карального правосуддя. Тюремний бум, його причини, економічні та гуманітарні наслідки. Відновлювальне правосуддя як альтернатива покарання. Мета відновлювального правосуддя, розуміння злочину, фокус на відносини правопорушника і жертви. Потреби постраждалого і відновлення особистості злочинця. Практика відновлювального правосуддя. Відновлювальне правосуддя і громадянське суспільство. Комплементарність відновлювального і карального правосуддя. Перспективи та перешкоди для розвитку відновлювального правосуддя.

Завдання для СРС:

1. Підготувати на вибір реферат, презентацію, есе чи цільової доповіді за однією з рекомендованих тем.
2. Виконання практичних завдань протягом семестру.

2. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття(завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна Кількість балів
Змістовний модуль1			
Робота на лекціях	0...1	5	0...5
Виконання Практичних робіт	3...5	4	12...20
Модульний контроль	10...15	1	10...15
Змістовний модуль2			
Робота на лекціях	0...1	5	0...5
Виконання Практичних робіт	3...5	4	12...20
Модульний контроль	10...15	1	10...15
Виконання і захист РГР (РР,РК)	16...20	1	16...20
Усього за семестр			60...100

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

участь у науковому комунікативному заході(конференції ,семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);

– участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку 20 балів);

– участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);

– участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);

– проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);

– участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);

– розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету

навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);

– проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);

– написання реферату(5 балів);

– участь у не менше 2-х заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);

– інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90– 100	Відмінно	Зараховано
75– 89	Добре	
60– 74	Задовільно	
0 –59	Незадовільно	Не зараховано

3. Політика навчального курсуВідвідування занять. Регуляція пропусків.

Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних/семінарських занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні/семінарські заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущенні завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесід за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених

«Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів

становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагиату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагиат, есе – 70 %.

Вирішення конфліктів.

Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними нормами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» <https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>.

4. Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій.
2. Навчально-методичне забезпечення дисципліни (НМКД) (<https://mentor.khai.edu/course/>)

5. Рекомендована література

Основна:

1. Андреев Д. В., Вовк В. М., Івченко Ю. В, Павлишин О. В. Філософія права: актуальні проблеми та сучасні інтерпретації : Вид. 2-е, перероб. та доп. – К. : НАВС, 2013. – 224 с. – Бібліогр. : с. 224.
2. Бачинін В. А., Панов М. І. Філософія права: Підручник. – К. : Видавничий дім - ІН ЮРЕ, 2006. – 472 с.
3. Філософія права: проблеми та підходи: Навч. посіб. для студ. спец. «Правознавство»/П.М.Рабінович, С.П.Добрянський, Д.А.Гудиматаін.; П.М.Рабінович (заг.ред.). – Л., 2005. – 290с.
4. Філософія права: Навч. посіб. / О. О. Бандура, С. А. Бублик, М. Л. Заінчковський та ін.; за заг.ред. М.В.Костицького та Б.Ф. Чміля. –К.:Юрінком Інтер, 2000. – 336 с.
5. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С.І.Максимовтаін.; заред.О.Г.Данильяна.–Харків :Право,2017.–208с.

Додаткова:

6. Бандурка А.М., Друзь В.А. Психологія влади: Навч.посібник для вузів. – Харків: Ун-т внут. справ, 1998. – 328 с.
7. Головащенко О. С. Соціальна та правова держави: аналіз співвідношення моделей // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 50-55
8. Капустіна Н. Б. Класичний і неklasичний підходи у філософсько-правовому дослідженні феномену влади: автореф.дис....канд.юрид.наук: 12.00.12.–Київ,2005–13с.
9. Лебедева О. В. Правова держава: поняття та принципи // Альманах права. - 2012. - Вип. 3. – С. 203-207
10. Луцький А. І. Правосвідомість юриста як суб'єктивне відображення чинної правової ідеології // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2014. – № 2. – С. 50-60
11. Максимов С. І. Універсальне і національне у ціннісному вимірі права // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – Вип. 40. – С. 97-101.
12. Мануйлов Є. М. Філософсько-правові концепції виникнення та розвитку правової держави //Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». –2016.–№4(31). – С. 71-80
13. Орденов С. С. Глобалізаційні трансформації правової свідомості суспільства: соціально-філософський аспект : дисс. ... канд. філос. наук. – Київ, 2016. – 237 с.
14. Рікер П. Ідеологія та утопія.–К.:Духілітера,2005.–386с.
15. Рябов С.Г. Політологічна теорія держави.–К.:Тандем,1996.–240с.
16. Цалін С.Д. Принцип свободи волів історії соціальної філософії та філософії права –Х. :Основа, 1998.–328с.

6. Інформаційні ресурси:

1. Національна академія правових наук України. URL:<http://www.aprnu.kharkiv.org/>
2. Газета «Урядовий кур'єр» URL:<http://ukurier.gov.ua/uk/>
3. Газета «Юридична практика» URL:<http://presa.ua/juridicheskaja-praktika.html>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL:<http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL:<https://nlu.org.ua/>
6. Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету (Харківський авіаційний інститут). URL : <https://library.khai.edu>